

Т.В. Шгаль, д-р екон. наук

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ
В УМОВАХ ДИНАМІЗМУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Досліджено теоретичні основи реалізації інвестиційних стратегій транснаціональних корпорацій (ТНК). Запропоновано визначення інвестиційної стратегії. Надано систему принципів реалізації інвестиційної стратегії в умовах динамізму розвитку світової економіки. Проаналізовано етапи розробки інвестиційної стратегії.

Исследованы теоретические основы реализации инвестиционных стратегий транснациональных корпораций (ТНК). Предложено определение инвестиционной стратегии. Представлена система принципов реализации инвестиционной стратегии в условиях динамизма развития мировой экономики. Проанализированы этапы разработки инвестиционной стратегии.

In the article investigational theoretical bases of realization of investment strategies of multinational corporations (TNK). Determination of investment strategy is offered. The given system of principles of realization of investment strategy is in the conditions of dynamism of development of world economy. Design of investment strategy times are analysed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основою глобалізації та її головною рушійною силою є ТНК, які завдяки прямим іноземним інвестиціям постійно посилюють свій вплив як на розвиток міжнародних економічних відносин, так і на конкурентоспроможність національних економік. Перехід до конкурентоспроможної економіки неможливий без залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестиційних ресурсів, які перш за все повинні направлятись на реальні об'єкти, тобто підприємства. Діяльність підприємств потребує раціонального розподілу як залучених, так і власних коштів, з цією метою інвестори створюють раціональний та ефективний план дій по вкладенню інвестиційних ресурсів у об'єкти інвестування. Такий план дій називається інвестиційною стратегією. В умовах, коли важко або неможливо перевершити конкурентів по стратегії (перемогти їх за рахунок кращої стратегії), шлях до лідерства лежить через перевагу в реалізації

стратегії. Таким чином, проблеми реалізації інвестиційних стратегій набувають особливої актуальності в сучасних умовах з точки зору посилення динамізму розвитку світового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування інвестиційних стратегій присвячено праці провідних вітчизняних і закордонних економістів Б.І. Альохіної, Н.В. Сичової, І.Т. Балабанової, І.Т. Бланка, А.А. Пересади, А.Ф. Гойко, Г.М. Поддєрьогіна, А.В. Козаченко, В. Леонтєва, Л. Клейна та ін. Проте, існуючі розробки здебільшого носять описовий характер або стосуються організаційно-технічних заходів щодо формування інвестиційних стратегій. Теоретичними аспектами та методичним інструментарієм реалізації та впровадження стратегічних рішень займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як А. Томпсон, Дж. Стрикленд, О.В. Сьомко, Г.Б. Клейнер. Як свідчить аналіз літератури з даних питань, розробка підходів до вирішення проблем саме реалізації інвестиційних стратегій висвітлена не в повному обсязі та потребує подальшого опрацювання.

Мета та завдання статті. Мета статті полягає у визначенні теоретичного фундаменту процесу реалізації інвестиційних стратегій транснаціональних корпорацій в умовах динамізму світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для сучасного етапу розвитку світової економіки характерний навальний процес транснаціоналізації. У цьому процесі рушійною силою виступають транснаціональні корпорації, які являють собою господарські об'єднання, що складаються з головної (батьківської, материнської) компанії та іноземних філій.

Ефективна діяльність ТНК у світлі довгострокової перспективи, забезпечення високих темпів розвитку й підвищення конкурентоспроможності значною мірою визначаються рівнем їхньої інвестиційної активності та діапазоном інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність займає одне з провідних місць серед основних видів діяльності корпорацій. Ця обставина формує інтерес учених до вивчення інвестиційної діяльності провідних світових корпорацій у контексті збільшення світового економічного середовища.

Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій може забезпечити додатковий перелив іноземного капіталу. Для того щоб ці процеси були ефективними, інвестиційна діяльність має свій план дій, який полягає у розробці інвестиційної стратегії. В останні роки інвестиційна стратегія орієнтована на глобальні процеси, а прямі іноземні інвестиції стають невід'ємною їх складовою. Більш того,

використовуючи нові технології, компанії зміцнюють стратегічні можливості для посилення своїх позицій на зарубіжних ринках і підвищення ефективності капіталовкладень. У контексті світової зацікавленості вчених у дослідженні інвестиційних стратегій автор вважає доцільним дослідити більш ретельно сутність поняття «інвестиційна стратегія».

Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний напрям (програму, план) інвестиційної діяльності організації, проходження якого в довгостроковій перспективі повинно привести до досягнення інвестиційних цілей і отримання очікуваного інвестиційного ефекту. Інвестиційна стратегія визначає пріоритети напрямів і форм інвестиційної діяльності організації, характер формування інвестиційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей, що забезпечують передбачений загальний розвиток організації. Саме так визначає поняття «інвестиційної стратегії» С.В. Захарін [1].

Свобода Т.І. надає поняттю інвестиційна стратегія значення комплексу довгострокових цілей області капіталовкладень та вкладень у фінансові активи, розвитку виробництва, формування оптимальної структури інвестування, а також сукупність дій із їхнього досягнення [2].

Інвестиційна стратегія є довгостроковим узагальненим планом управління капіталом, який обирається відповідно до стану та прогнозів щодо макроекономічного середовища, інвестиційного ринку, самого інвестора, сфери його бізнесу та ділових інтересів, з такої позиції розглядає інвестиційну стратегію І.О. Бланк [3].

Вільна енциклопедія Вікіпедія формулює наступне визначення цього поняття. Інвестиційна стратегія – це формування системи довготермінових завдань інвестиційної діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів їх досягнення [4].

Інвестиційну стратегію, як комплекс довгострокових цілей в області капіталовкладень та вкладень у фінансові активи, розвитку виробництва, формування оптимальної структури інвестування, а також сукупність дій з їх досягнення, інтерпретується вченим Гриньковою В. М. [5]. У загальному виді інвестиційна стратегія реалізується у розробці плану та програми його здійснення на даному етапі розвитку підприємства.

З урахуванням наведених визначень, в умовах нестабільної світової економіки, ми пропонуємо розглядати інвестиційну стратегію як набір тактик, щодо вибору, впровадження та реалізації тимчасово вільних коштів у області капіталовкладень та вкладень у фінансові

активи з метою досягнення інвестиційних цілей та отримання інвестиційних результатів.

Актуальність розробки інвестиційної стратегії організації визначається низкою умов. Найважливішою з таких умов є інтенсивність змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних із інвестиційною активністю організацій, темпи науково-технологічного прогресу, часті коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, непостійність державної інвестиційної політики не дозволяють ефективно управляти інвестиціями підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду і традиційних методів фінансового менеджменту. В цих умовах відсутність розробленої інвестиційної стратегії, адаптованої до можливих змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища, може призвести до того, що інвестиційні рішення окремих структурних підрозділів організації неситимуть різноспрямований характер, приведитимуть до виникнення суперечностей і зниження ефективності інвестиційної діяльності в цілому.

Передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. Відносно неї інвестиційна стратегія має підпорядкований характер і повинна узгоджуватися з нею щодо цілей та етапів реалізації. Інвестиційна стратегія в цьому випадку розглядається як головний чинник забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності із обраною загальною стратегією розвитку. В основі реалізації інвестиційної стратегії лежить система принципів, які є запорукою успіху розробленої стратегії.

Згідно з поглядами Д.Г. Лук'яненка в основі реалізації інвестиційної стратегії організації лежать принципи нової управлінської парадигми – системи стратегічного управління [6]. Рисунок 1 ілюструє що, до основних із цих принципів, які забезпечують підготовку і ухвалення стратегічних інвестиційних рішень у процесі розробки інвестиційної діяльності організації належать принципи: інвайронменталізму, відповідності, інвестиційної гнучкості та альтернативності, компетентності, мінімізації інвестиційного ризику, комунікабельності, інвестиційної привабливості та інноваційності.

На думку автора система принципів реалізації інвестиційної стратегії за Д.Г. Лук'яненком найповніше відображає основу процесу впровадження інвестиційної стратегії в контексті дослідження ТНК. Не дивлячись на досить широке коло аспектів висвітлених у даній

системі автор вважає, що дана система не охоплює два досить важливі принципи, а саме:

– принцип терміновості. Оскільки перший етап розробки інвестиційної стратегії – це встановлення строку її реалізації, то принцип терміновості є актуальним у процесі реалізації інвестиційної стратегії. Суть принципу терміновості полягає у встановленому заздалегідь, на основі досліджень та розрахунків інвестиційного проекту, строку реалізації інвестиційної стратегії корпорації. Тобто стратегія припинить своє існування і інвестор зможе оцінити результати своєї діяльності для подальшої співпраці чи припинення співпраці за даним об'єктом інвестування. Іншими словами інвестиційна стратегія має термін закінчення дії;

– принцип окупності. Сутність принципу окупності полягає в тому, що інвестиції повинні приносити певний економічний ефект, а отже інвестор повинен бути впевнений, що вони принесуть прибуток, а не збиток. У разі, якщо інвестор отримає збиток то це означатиме, що інвестиційна стратегія є неефективною для даного об'єкта інвестування. Інвестиційна стратегія обов'язково повинна приносити економічні результати, тобто бути окупною.

Рисунок 1 – Принципи нової управлінської парадигми – системи стратегічного управління

Процес розробки інвестиційної стратегії є найважливішою складовою частиною загальної системи стратегічного вибору підприємства. Цей процес складається з певної кількості послідовних етапів, які в підсумку повинні приводити до намічених економічних результатів. Кожен автор по-своєму визначає етапи розробки інвестиційної стратегії. Вважаємо за доцільне розглянути, в контексті вивчення транснаціональних корпорацій, етапи розробки за А.В.Черепом, наведені на рис. 2 [7].

Рисунок 2 – Алгоритм розробки інвестиційної стратегії

Початковим етапом розробки інвестиційної стратегії є визначення загального періоду її реалізації. Цей період залежить від низки умов. Головною умовою визначення періоду формування інвестиційної стратегії є передбачуваність розвитку економіки в цілому й інвестиційного ринку зокрема. В умовах нинішнього нестабільного (а за окремими напрямами – не передбачуваного) розвитку економіки країни цей період не може бути занадто тривалим і в середньому не може виходити за рамки 3-5 років (для порівняння слід зазначити, що інвестиційна стратегія найбільших компаній країн із розвинутою економікою розробляється на період 10-15 років).

Результати обстеження окремих компаній показують, що:

– найбільший період (понад 10 років) характерний для розробки інвестиційної стратегії так званими інституціональними

інвесторами (інвестиційними фондами, інвестиційними компаніями, тощо);

– менший період (5-10 років) характерний для компаній і фірм, що здійснюють свою діяльність у сфері виробництва засобів виробництва й у видобувних галузях промисловості;

– ще більш короткий період (3-5 років) характерний для компаній і фірм, що здійснюють свою діяльність у сфері виробництва споживчих товарів, роздрібною торгівлі та послуг населенню.

Очевидно, що і в умовах ринку України таку галузеву диференціацію середнього періоду формування інвестиційної стратегії варто вважати доцільною.

Наступний етап розробки інвестиційної стратегії – це формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності. При формуванні стратегічних цілей інвестиційної діяльності необхідно взяти наперед із системи цілей загальної стратегії економічного розвитку. Ці цілі можуть бути сформовані у вигляді забезпечення приросту капіталу, приросту рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від інвестиційної діяльності, зміни пропорцій у формах реального і фінансового інвестування і т.п.

Розробка найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності, третій етап розробки інвестиційної діяльності, здійснюється за двома напрямками. Один із них охоплює розробку стратегічних напрямів інвестиційної діяльності, інший – розробку стратегії формування інвестиційних ресурсів. Цей етап є найбільш відповідальним і складним.

П'ятий етап – це конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її реалізації.

Заключний етап полягає в оцінці та коригуванні розробленої інвестиційної стратегії. В час нестабільності світової економіки оцінка і коригування інвестиційної стратегії є невід'ємною частиною її розробки.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити наступні висновки:

1. У статті розглянуто підходи до визначення сутності поняття «інвестиційна стратегія» з позиції вчених С.В. Захарова, Т.І. Свободи, В.П. Савчука, І.А. Бланка, А.В. Черепа, В.М. Гринькової, та, як результат запропоновано авторське визначення поняття «інвестиційна стратегія».

2. Визначено основу реалізації інвестиційної стратегії у вигляді системи принципів. Доповнено систему принципів реалізації

інвестиційної стратегії нової управлінської парадигми – системи стратегічного управління.

3. Досліджено етапи розробки інвестиційної стратегії.

Список літератури

1. Захарін С. В. Стратегія підвищення інвестиційної привабливості економіки України для іноземного капіталу / С. В. Захарін // *Фінанси України*. – 2007. – № 12. – С. 87–94.

2. Семенов А. А. Особливі фінансові підрозділи промислових ТНК / А. А. Семенов // *Фінанси України*. – 2004. – № 12 – С. 83–89.

3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент : монография / И. А. Бланк. – М. : Итем ЛТД ; Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 2005. – 448 с.

4. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові дані (807 мб). – Режим доступу : <[http://uk.wikipedia.org/wiki/Інвестиційна стратегія](http://uk.wikipedia.org/wiki/Інвестиційна_стратегія)>.

5. Гребенюк Е. В. Состояние инвестиционной деятельности в Украине и возможности ее активизации / Е. В. Гребенюк // *Економіка, фінанси, право*. – 2003. – № 1. – С. 15–18.

6. Лук'яненко Д. Г. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі : навч. посібник для студ. екон. спец. / Д. Г. Лук'яненко, Ю. М. Пахомов, Б. В. Губський ; під заг. ред. Ю. М. Пахомова. – К. : Україна, 1997. – 630 с.

7. Инвестознаство : навч. посібник / А. В. Череп [та ін.] ; відп. О. П. Богомолец. – К. : Кондор, 2006. – 398 с.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© Т.В. Шгаль, 2013.